

**РАЗОМ ДО
ПЕРЕМОГИ**

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ВІДДІЛЕННЯ ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ,
ЗАГАЛЬНОЇ ТА ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ НАПН УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
ВІДДІЛ ПЕДАГОГІЧНОГО ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВА ТА БІОГРАФІСТИКИ**

**«ПЕДАГОГІЧНА БІОГРАФІКА
В ОСВІТНЬО-НАУКОВОМУ ПРОСТОРИ
В УМОВАХ ВОЄННОЇ ДОБИ:
НОВІ ВИКЛИКИ І ЗАВДАННЯ»**

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
VIII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
З ІСТОРІЇ ОСВІТИ
З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ**

16 травня 2023 року

Київ

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ВІДДІЛЕННЯ ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ, ЗАГАЛЬНОЇ ТА ДОШКІЛЬНОЇ
ПЕДАГОГІКИ НАПН УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

**«Педагогічна біографіка
в освітньо-науковому просторі
в умовах воєнної доби: нові виклики і завдання»**

Збірник матеріалів

VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції

з історії освіти з міжнародною участю

16 травня 2023 року

Вінниця
«ТВОРИ»
2023

*Рекомендовано до друку вченою радою
Державної науково-педагогічної бібліотеки України
імені В. О. Сухомлинського,
протокол № 5 від 29 травня 2023 р.*

Редакційна колегія:

Березівська Л. Д. (голова редколегії, науковий редактор), доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, директор Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського;

Міхно О. П., доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник відділу педагогічного джерелознавства та біографістики Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського;

Антонець Н. Б., кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник відділу педагогічного джерелознавства та біографістики Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського;

Тарнавська С. В., кандидат історичних наук, вчений секретар Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського;

Середа Х. В., науковий співробітник відділу педагогічного джерелознавства та біографістики Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського.

Рецензенти:

Кірдан О. Л., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Пономаренко Л. О., кандидат наук із соціальних комунікацій, завідувач відділу науково-освітніх інформаційних ресурсів Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського

П 24

Педагогічна біографіка в освітньо-науковому просторі в умовах воєнної доби: нові виклики і завдання : зб. матеріалів VIII Всеукр. наук.-практ. конф. з історії освіти з міжнар. уч., 16 трав. 2023 р., Київ / НАПН України, Від-ня філософії освіти, загальної та дошкільної педагогіки, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського [та ін. ; редкол.: Березівська Л. Д. (голова редкол.), Міхно О. П., Антонець Н. Б., Тарнавська С. В., Середа Х. В.]. – Вінниця : ТВОРИ, 2023. – 154 с.

ISBN 978-617-552-378-0

Збірник містить тези виступів учасників VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції з історії освіти з міжнародною участю «Педагогічна біографіка в освітньо-науковому просторі в умовах воєнної доби: нові виклики і завдання», проведеної у рамках Всеукраїнського фестивалю науки – 2023. Конференція відбулася в Державній науково-педагогічній бібліотеці України імені В. О. Сухомлинського 16 травня 2023 р.

Редколегія не несе відповідальності за зміст публікацій. Відповідальність за зміст та стилістику публікацій несе автор.

ISBN 978-617-552-378-0

DOI 10.33407/lib.NAES.735849

УДК 37.015:929](477)"364":005.745(082)

© Державна науково-педагогічна бібліотека України
імені В. О. Сухомлинського, 2023

NATIONAL ACADEMY OF EDUCATIONAL SCIENCES OF UKRAINE
DEPARTMENT OF PHILOSOPHY OF EDUCATION, GENERAL AND PRESCHOOL
PEDAGOGY OF THE NAES OF UKRAINE
V. O. SUKHOMLYNSKYI STATE SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL LIBRARY OF
UKRAINE

**“Pedagogical biography in the educational and scientific
space in the conditions of wartime:
new challenges and tasks”**

*Collection of materials
VIII All-Ukrainian scientific and practical conference
on the history of education with the international participation*

May 16, 2023

Vinnytsya
“TVORY”
2023

*Recommended for publication
by the Academic Council of V. O. Sukhomlynskyi
State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine
protocol № 5 dated May 29, 2023*

Editorial Board:

Berezivska L. D. (*Head of the Editorial Board, scientific editor*), Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Corresponding Member of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Director of V. O. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine;

Mikhno O. P., Doctor of Pedagogical Sciences, Senior Researcher, Senior Researcher of the Department of Pedagogical Source Studies and Biographistics of V. O. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine;

Antonets N. B., Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Researcher, Senior Researcher of the Department of Pedagogical Source Studies and Biographistics of V. O. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine.

Tarnavska S. V., Candidate of Historical Sciences, Scientific Secretary of V. O. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine;

Sereda Kh. V., Researcher of the Department of Pedagogical Source Studies and Biographistics of V. O. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine.

Reviewers:

Kirdan O. L., Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department of pedagogy and educational management of Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University;

Ponomarenko L. O., PhD (Social Communication Studies), Head the Department of Scientific and Document Support, Sociocultural Activity and International Contacts of V. O. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine.

Pedagogical biography in the educational and scientific space in the conditions of wartime: new challenges and tasks: coll. of materials of the VIIIth All-Ukrainian. scient. and pract. conf. on the History of education with the international participation, May 16, 2023, Kyiv / National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Department of Philosophy of Education, General and Preschool Pedagogy, V. O. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine [and others; editor: Berezivska L. D. (Head of the editorial board), Mikhno O. P., Antonets N. B., Tarnavska S. V., Sereda Kh. V.]. – Vinnytsia: TVORY, 2023. – 154 p.

ISBN 978-617-552-378-0

The collection contains abstracts of speeches of participants of the VIIIth All-Ukrainian scientific and practical conference on the History of education with the international participation "Pedagogical biography in the educational and scientific space in the conditions of wartime: new challenges and tasks", held within the All-Ukrainian Festival of Science - 2023, which took place at V. O. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine on May 16, 2023.

The editorial board is not responsible for the content of publications. The author is responsible for the content and style of the publications.

ISBN 978-617-552-378-0

UDC 37.015:929](477)"364":005.745(082)

DOI 10.33407/lib.NAES.735849

ЗМІСТ

BRIT MARIE HOVLAND

COOPERATION OF EDUCATIONAL HISTORIANS OF NORWAY AND UKRAINE 9

Л. Д. БЕРЕЗІВСЬКА

ПЕДАГОГІЧНА БІОГРАФІКА ЯК СКЛАДНИК НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ: НОВІ ВИКЛИКИ І ЗАВДАННЯ 11

Г. А. АЛЕКСАНДРОВА

ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ НАУКОВОЇ БІОГРАФІЇ ПРОФЕСОРА М. І. СТОРОЖЕНКА (1836–1906) В КОНТЕКСТІ ДЕРУСИФІКАЦІЇ 15

О. О. ДРАЧ

«ПОГАНИЙ ПОЧАТОК НЕ ЛЕГКО ВИПРАВИТИ»: МІСІЯ М. І. ПИРОГОВА В СЕВАСТОПОЛІ (1854–1855 pp.) ЯК ОСНОВА ЙОГО ГРОМАДСЬКОЇ АВТОРИТЕТНОСТІ..... 18

Г. І. ІВАНЮК

ОСВІТНІЙ РЕСУРС ПЕДАГОГІЧНОЇ БІОГРАФІКИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛІВ 21

І. І. КОЛЕСНИК

МЕНТАЛЬНА МАПА ОСОБИСТОСТІ ЯК СТРУКТУРА БІОГРАФІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ 23

Н. М. КОЛЯДА

РОЗКРИТТЯ ЖИТТЄТВОРЧОГО ШЛЯХУ ПЕРСОНАЛІЙ У ДОВІДКОВИХ ВИДАННЯХ ЯК ЗАВДАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ БІОГРАФІКИ 26

О. О. КРАВЧЕНКО

«МЕТОД УСНОЇ ІСТОРІЇ» В БІОГРАФІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ 29

О. П. МІХНО

ЗАРУБІЖНІ БІОГРАФІЧНІ СЛОВНИКИ ПЕДАГОГІВ ЯК ПРЕДМЕТ ДЖЕРЕЛОЗНАВЧОЇ ЕВРИСТИКИ 31

О. Б. ПЕТРЕНКО

СПЕЦИФІКА ВИСВІТЛЕННЯ БІОГРАФІЙ УКРАЇНСЬКИХ І ЗАРУБІЖНИХ ПЕДАГОГІВ У СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ..... 34

В. І. ПОПИК

«БІОГРАФІКА» ЧИ «БІОГРАФІСТИКА»: ЩО СТОІТЬ ЗА ДИСКУСІЄЮ НАВКОЛО ТЕРМІНОЛОГІЇ? 37

О. К. ПРОНІКОВ

ІДЕЇ КОСТЯНТИНА УШИНСЬКОГО В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ ПРАЦІВНИКІВ СФЕРИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ 40

Г. П. ПУСТОВІТ

БІОГРАФІЧНІ ПОРТРЕТИ ПЕДАГОГІВ В «ЕНЦИКЛОПЕДІЇ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ»..... 43

І. І. РОЗМАН

СИНЕРГЕТИЧНИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ БІОГРАФІЇ..... 45

І. В. СТРАЖНИКОВА

ВИВЧЕННЯ БІОГРАФІЙ ГАЛИЦЬКИХ ПЕДАГОГІВ У КОНТЕКСТІ ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ 46

О. В. СУХОМЛИНСЬКА

ПЕДАГОГІЧНА БІОГРАФІСТИКА В ІСТОРИЧНОМУ КОНТЕКСТІ (АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ) ... 49

Н. О. ТЕРЕНТЬЄВА

ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ ОСВІТИ В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОМУ ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ..... 52

Т. В. ЯНЧЕНКО

СУЧАСНІ ІМПЕРАТИВИ У ВИВЧЕННІ БІОГРАФІЙ УКРАЇНСЬКИХ ПЕДАГОГІВ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ ОСВІТЯН..... 55

І. В. АЛБУЛ

ПОСТАТЬ ВОЛОДИМИРА НАУМЕНКА (1852–1919) У КОНТЕКСТІ ДЕРУСИФІКАЦІЇ 58

Н. Б. АНТОНЕЦЬ

СМИСЛОВІ АКЦЕНТИ У БІОГРАФІЧНИХ СТАТТЯХ ДОВІДКОВИХ ВИДАНЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Л. М. БАЛІКА

ПРО БІОГРАФІЧНИЙ МЕТОД В МЕЖАХ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ТЕХНОЛОГІЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В ОСВІТІ» ПРИ ПІДГОТОВЦІ МАГІСТРІВ 61

С. Б. БРИЧОК

ПЕРСОНАЛІСТИЧНО-БІОГРАФІЧНИЙ ПІДХІД У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ ОСВІТЯН..... 64

О. А. ВЕНГЛОВСЬКА

ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНІ СТУДІЇ – ДОСЛІДНИЦЬКИЙ МАЙДАНЧИК ДЛЯ ВИВЧЕННЯ МАЙБУТНІМИ ПЕДАГОГАМИ ІСТОРИКО-ОСВІТНІХ ФЕНОМЕНІВ 67

О. А. ГУДОВСЕК

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ (ПРИВАТНА МАЛЮВАЛЬНА ШКОЛА М. РАСВСЬКОЇ-ІВАНОВОЇ) 70

А. Г. ГУРАЛЮК

ЕЛЕКТРОННИЙ РЕСУРС «ВЧЕНІ НАПН УКРАЇНИ» ДЕРЖАВНОЇ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО..... 72

А. П. ДУРДАС

ЖИТТЯ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ ВІДОМОЇ ПЕДАГОГІНИ МАРІЇ МОНТЕССОРІ (1870–1952) У ДЖЕРЕЛАХ ІТАЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ 74

Н. І. ЛЮБОВЕЦЬ

МЕМУАРИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ІДЕОЛОГІЧНОГО ВПЛИВУ : ДОСВІД ТА СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ... 76

Н. П. МАРЧЕНКО

ОСОБОВІ ФОНДИ ДИТЯЧИХ ПИСЬМЕННИКІВ УКРАЇНИ ЦЕНТРАЛЬНОГО ДЕРЖАВНОГО АРХІВУ–МУЗЕЮ ЛІТЕРАТУРИ І МИСТЕЦТВА УКРАЇНИ ЯК ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА СУЧАСНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ БІОГРАФІКИ 79

О. О. МАТРОС

ПОСТАТЬ ІВАНА ВАСИЛЬОВИЧА ЛУЧИЦЬКОГО В СУЧАСНОМУ БІОГРАФІЧНОМУ НАУКОВО-ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ 82

В. В. ОЛІЙНИК

УКРАЇНСЬКІ ПЕДАГОГИ ПРО РОЗБУДОВУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОСВІТИ (1917–1921) КРІЗЬ ПРИЗМУ СЬОГОДЕННЯ..... 83

В. В. ПАТИК

ОСОБЛИВОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПОГЛЯДІВ В. С. ГНИЛОСИРОВА (1836–1900)..... 86

І. В. ПОЛІЩУК

БІОБІБЛІОГРАФІЧНІ ПОКАЖЧИКИ ЯК ДЖЕРЕЛО ПЕДАГОГІЧНОЇ БІОГРАФІСТИКИ (НА ПРИКЛАДІ ПЕРСОНАЛІЇ Т. Д. ДЕМ'ЯНЮК)..... 87

Л. О. ПОНОМАРЕНКО

КАЛЕНДАР ЗНАМЕННИХ І ПАМ'ЯТНИХ ДАТ У ГАЛУЗІ ОСВІТИ І ПЕДАГОГІЧНОЇ НАУКИ ЯК ДЖЕРЕЛО БІОГРАФІЧНИХ ВІДОМОСТЕЙ 90

С. В. ТАРНАВСЬКА

СТОРИНКА «ДУХНОВИЧ ОЛЕКСАНДР ВАСИЛЬОВИЧ» ЯК СКЛАДНИК ЕЛЕКТРОННОГО ІНФОРМАЦІЙНО-БІБЛОГРАФІЧНОГО РЕСУРСУ «ВИДАТНІ ПЕДАГОГИ УКРАЇНИ ТА СВІТУ»..... 93

О. І. ШАЛАК

«ЗІ СПОМИНІВ СЕМІНАРИСТКИ» ЄВГЕНІЇ БОХЕНСЬКОЇ: АВТОБІОГРАФІЧНИЙ ТА ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТИ..... 96

С. М. ШЕВЧЕНКО

НАЦІОНАЛЬНІ ІДЕЇ В. ЛИПИНСЬКОГО 99

Б. Г. ЧИЖЕВСЬКИЙ

НАУКОВА СПАДЩИНА Г. С. СКОВОРОДИ – НЕВИЧЕРПНЕ ДЖЕРЕЛО ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ ТА ФІЛОСОФІЇ УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДАМИ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ (постановка проблеми)..... 102

Н. О. ЯКОБЧУК

ОСОБИСТІТЬ ТА ТВОРЧА СПАДЩИНА МАРІЇ МОНТЕССОРІ У ДОСЛІДЖЕННЯХ УКРАЇНСЬКИХ ВЧЕНИХ (ІСТОРИОГРАФІЧНИЙ АСПЕКТ)..... 104

В. С. ЯЦЕНКО

ЯК ВИКОРИСТОВУВАТИ НАУКОВУ СПАДЩИНУ ВЧЕНИХ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ІНТЕГРОВАНІХ КУРСІВ ЗА ВИБОРОМ..... 108

О. А. БОЙКО

«ВИДАТНІ ПЕДАГОГИ УКРАЇНИ ТА СВІТУ» ЯК ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ ІДЕЙ УКРАЇНСЬКИХ ОСВІТЯН ЩОДО ЗНАЧЕННЯ РІДНОМОВНОГО НАВЧАННЯ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ 111

В. В. БОНДАРЕНКО

ЮВІЛЕЙНІ СТАТТІ У ПЕДАГОГІЧНІЙ ПЕРІОДИЦІ ЯК ДЖЕРЕЛО ПЕДАГОГІЧНОЇ БІОГРАФІКИ..... 113

Є. Ф. ДЕМИДА

ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВЧЕНОГО-ПЕДАГОГА І. Ф. ТЕСЛЕНКА В ЕЛЕКТРОННОМУ БІОГРАФІЧНОМУ РЕСУРСІ ДНПБ УКРАЇНИ ІМ. В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО..... 114

Г. М. ГОЛЯ

ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ВИВЧЕННЯ БІОГРАФІЙ ВИКЛАДАЧІВ ЛУЦЬКОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УЧИЛИЩА 118

Т. О. ЗОЛОТАРЕНКО

ОНЛАЙН-ПРОЄКТ «ПЕДАГОГИ УКРАЇНИ: ПАМ'ЯТАЄМО, ШАНУЄМО!»: ЗДОБУТКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ..... 121

А. О. КУЗЬМИЧ

БІОГРАФІЧНИЙ ПОРТРЕТ Н. Ф. МАРИНОВИЧ – ЗАСНОВНИЦІ І ДИРЕКТОРА ПЕРШОГО У М. РІВНОМУ ТА ОДНОГО З ПЕРШИХ В УКРАЇНІ ІННОВАЦІЙНОГО ЗАКЛАДУ ОСВІТИ 127

С. Р. ЛЕЛЮХ

ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ВИСВІТЛЕННЯ ОСВІТНЬО-ПРОСВІТНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВОСЛАВНИХ СВЯЩЕННИКІВ ВОЛИНИ (XIX – ПОЧ. XX СТ.)..... 129

М. Т. ЛЕПЕХ

ЖИТТЄВИЙ ТА НАУКОВИЙ ШЛЯХ ІВАНА БАРТОШЕВСЬКОГО 131

А. О. МІЩЕНКО

МЕТОД МАРІЇ МОНТЕССОРІ: ВИКЛИКИ ВПРОВАДЖЕННЯ В ДОШКІЛЬНУ ОСВІТУ УКРАЇНИ..... 133

Т. С. ПАВЛЕНКО, Т. М. ДЕРЕВ'ЯНКО

СТОРІНКА «МАРІЯ ГРІНЧЕНКО» У ЕЛЕКТРОННОМУ РЕСУРСІ «ВИДАТНІ ПЕДАГОГИ УКРАЇНИ ТА СВІТУ» 136

І. Ф. ПЕТРЕНКО

ПЕРСОНАЛІЯ ОДЕСЬКОГО ПЕДАГОГА САМУЕЛЯ АКБРОЙТА (1857–1930) З ПОЗИЦІЙ СУЧАСНОЇ ПАРАДИГМИ БІОГРАФІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ 138

Х. В. СЕРЕДА

ПОСТАТЬ М. І. ДЕМКОВА (1859–1939) НА СТОРІНКАХ ДРУКОВАНИХ ТА ЕЛЕКТРОННИХ ВИДАНЬ 1410

Л. В. СУХОМЛИНСЬКА

ЕПІСТОЛЯРНА СПАДЩИНА В. СУХОМЛИНСЬКОГО У БІОБІБЛІОГРАФІЧНОМУ ПОКАЖЧИКУ «В. О. СУХОМЛИНСЬКИЙ: ДО 100-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ»..... 143

Н. В. ЧАЛА

ВІДОБРАЖЕННЯ ЕПІСТОЛЯРНОЇ СПАДЩИНИ В. СУХОМЛИНСЬКОГО У БІОБІБЛІОГРАФІЧНОМУ ПОКАЖЧИКУ 1987 р. 145

М. І. ШУЛЬГАЧ

НАУКОВА БІОГРАФІЯ ПРОФЕСОРА РДГУ КАРПЕНЧУК СВІТЛАНИ ГРИГОРІВНИ: РЕФЛЕКСІЯ У КОНТЕКСТІ СЬОГОДЕННЯ..... 147

Відомості про авторів 151

INFORMATION ABOUT SCIENTIST-EDUCATOR I. F. TESLENKO IN THE ELECTRONIC BIOGRAPHICAL RESOURCE OF V. O. SUKHOMLYNSKYI SSEL OF UKRAINE

Abstract. The personal page “Ivan Fedorovych Teslenko” of the informational and bibliographic resource “Outstanding Educators of Ukraine and the World”, posted on the website of V. O. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine, has been presented. The content of the page has been outlined as a source potential of biographical investigations for researchers of the history of school mathematics education.

Keywords: Ivan Fedorovych Teslenko, mathematical education, pedagogical biography, web page, electronic information and bibliographic resource “Outstanding Educators of Ukraine and the World”.

УДК 37(092)(477.82-25):001.814+377.8(091)(477.82-25)

Г. М. ГОЛЯ

ORCID: 0000-0001-6529-7296

здобувачка ступеня PhD II курсу,

спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки,

Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне

e-mail: holia.halyna@rshu.edu.ua

ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ВИВЧЕННЯ БІОГРАФІЙ ВИКЛАДАЧІВ ЛУЦЬКОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УЧИЛИЩА

Анотація. Проаналізовано джерельну базу біографічних досліджень викладачів Луцького педагогічного училища. Доведено, що джерельна база біографічних досліджень має свою специфіку. Визначено, що використання джерельної бази біографічних досліджень можливе лише за умови критичного аналізу, що передбачає їх виявлення, відбір, класифікацію, зіставлення та виявлення їхньої об'єктивної цінності. До джерел вивчення біографій викладачів Луцького педагогічного училища належать офіційні документи конкретної особи; довідково-статистичні документи; автобіографічні матеріали; листування; мемуари.

Ключові слова: джерельна база, біографічні дослідження, біографії, викладачі, Луцьке педагогічне училище.

Реформування сучасної освіти України потребує не лише новацій та запозичень, а й вивчення, переосмислення та використання позитивного досвіду минулого, що, своєю чергою, актуалізує потребу аналізу діяльності педагогічних закладів, у яких формувалась інтелектуальна еліта, що зробила значний внесок у розвиток освіти не лише регіону, а й держави, позаяк «регіональна проблематика з історії освіти на сьогодні досить часто залишається поза дослідницькою увагою, у зв'язку з певною віддаленістю регіонів від столиці, внаслідок чого майже кожен регіональний аспект історії розвитку освітньої галузі є малодослідженим» [2, с. 66].

Одним із важливих сегментів історії освіти є підготовка кадрів у регіонах країни, зокрема на Волині, у Луцькому педагогічному училищі. Луцьке педагогічне училище, яке розпочало свою діяльність воєнного 1939 року як педагогічна школа, успішно здійснює підготовку висококваліфікованих учителів й сьогодні.

Вивчаючи історію становлення, розвиток та особливості підготовки фахівців у Луцькому педагогічному училищі, варто проаналізувати біографії педагогічних працівників. У цьому контексті особливо актуальним є формування джерельної бази, яка має забезпечити об'єктивною інформацією про життєдіяльність педагога, адже наукова біографія та творчий доробок будь-якого громадського діяча, просвітника репрезентує світоглядні позиції, життєву концепцію, які є унікальним відображенням соціальних процесів історичної епохи.

Важливість вивчення життєпису (біографії) особистості в історичному процесі як його суб'єкта підтверджує думка В. Дільтея про те, що осягнення такої складної науки, як історія має починатися з розуміння її вихідного складника – життя індивідуума, адже у ньому, «...як в мініатюрі, кристалізуються такі фундаментальні складники історичного процесу, як пошуки та встановлення цілей, боротьба за їх реалізацію, взаємовпливи різних людей та чинників» [4, с. 212, 214].

Однак джерельна база біографічних досліджень має свою специфіку: на відміну від історичних, тут висвітлено не офіційні джерела, що лише реєструють основні факти життя об'єкта дослідження (свідоцтва, дипломи, протоколи тощо), а суб'єктивні – мемуари, щоденники, епістолярій, автобіографії, записки тощо. Історичне джерелознавство зараховує їх до групи під загальною назвою «документи особового походження» [3, с. 280]. Джерела особового походження мають три важливі взаємопов'язані особливості: ретроспективність, документальність та суб'єктивність. Вони вказують на їхню зверненість у минуле, хоча її часові рівні (проміжки) різні, коливаються від майже синхронних у щоденниках, листуванні до автобіографічних. Це визначає зміст та інтерпретацію інформації. Суб'єктивність цих джерел розглядаємо не як недолік, а як невід'ємну властивість, обумовлену індивідуальним ставленням автора до описуваних подій, його світоглядними уподобаннями, характером соціальних відносин, емоційністю вдачі, що, однак, не виправдовує тенденційності, свідомої фальсифікації. [5, с. 89].

До джерел вивчення біографій викладачів Луцького педагогічного училища належать:

- офіційні документи конкретної особи, у яких зафіксовано місце її народження, освіта, рівень успішності у навчальних закладах, що позначилось на подальшій професійній реалізації;
- довідково-статистичні документи з їхніми біографічними даними та особистісними характеристиками;
- автобіографічні матеріали, які, зазвичай, містять автентичну інформацію про походження, родинний статус, освіту, кар'єру, творчі здобутки діяча;
- приятельське або родинне листування – унікальна інформація про особу, коло її знайомих, інтереси, заняття, захоплення, внутрішній світ;
- мемуари відомих діячів із детальними характеристиками сучасників (і себе), їхніх особистісних якостей, словесні портрети [1, с. 29].

Приміром, таким джерелом є спогади викладача математики Луцького педагогічного училища 1939–1941 рр. А. А. Лавренюка, який приїхав на Волинь

відповідно до наказу радянського керівництва у 1939 р.: «... ми відчували, що сьогодні-завтра розпочнеться війна... Пригадую, як 21 червня проводив уроки у педагогічній школі, а потім ще у вечірній. Додому прийшов пізно. Я тоді жив на околиці м. Луцька. Включив радіоприймач, де диктор повідомляв, що не пізніше як через день-два Німеччина нападе на Радянський Союз. Разом зі мною була моя сім'я. На душі було неспокійно. З подавленим настроєм я ліг спати.... Рано-вранці 22 червня 1941 року страшні вибухи розбудили мене. Бомби падали десь поруч. Разом з дружиною та дитиною ми вибігли на вулицю і побачили, що горить дитячий госпіталь. Власниця квартири, яку ми знімали сказала, щоб ми негайно ішли з міста, бо мною цікавилися націоналісти.... Тікати було нікуди... фашисти блокували шляхи і мені з сім'єю прийшлося пережити усі жахіття німецької окупації до визволення міста». А. А. Лавренюку вдалося вижити під окупацією і в перший же день визволення його було призначено завучем педагогічного училища, а пізніше направлено в м. Любомль для організації школи.

Важливим джерелом вивчення біографій викладачів Луцького педагогічного училища є фотографії. Скажімо, викладачка училища К. І. Липницька, переглядаючи групове випускне фото, згадує: «... ось Несмянович Олексій, з фотографії дивляться розумні та допитливі очі. Не випадково він став ученим, ім'я якого дізналася уся країна. Нечипорук Василь став кандидатом педагогічних наук. Козачук Анна – кандидат філологічних наук, Зубер Надія – викладач Луцького педагогічного інституту, Люба Козак.... сердечна та невгамовна.... тепер віддає своє серце дітям.....».

Про діяльність закладу чимало можна дізнатися з автобіографій педагогів. Заслугує на увагу уривок з автобіографії директора педагогічного училища А. П. Курценка: «... народився у 1913 р. у Черкаській області. Закінчив історичний факультет Київського педагогічного інституту імені М. Горького. Напередодні Другої світової війни служив політруком у Любомилі Волинської області. З боями відступив до Сталінграда. Від Сталінграда з боями дійшов до Чехословаччини у складі 2-го Українського фронту, де й закінчив війну командиром окремого батальйону зв'язку із званням майор. На фронті проявив себе сміливим, винахідливим, вмілим бойовим командиром...».

Такі джерела деталізують події, надають інформацію з перших уст й сукупно складають джерельну базу вивчення біографій викладачів Луцького педагогічного училища.

Список використаних джерел

1. Белан Г. До питання про джерела біографічних досліджень в історико-педагогічній науці. *Педагогічні науки* : зб. наук. пр. / Херсон. держ. ун-т. Херсон, 2013. Вип. 64. С. 28–31.
2. Демуз І. Організація навчально-виховної роботи у Переяслав-Хмельницькому педагогічному училищі (1944–1987 роки). *Рідна шк.* 2010. № 12. С. 66–69.
3. Любовець Н. Мемуари (спогади) як джерело біографічних досліджень. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського* : збірник / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України. Київ, 2009. Вип. 24. С. 277–291.
4. Менжулін В. Біографістика між філософією життя та герменевтикою: досвід В. Дильтея. *Докса* : зб. наук. пр. з філософії та філології. 2008. Вип. 12 : Німецька традиція в філософії та культурі. С. 211–220.
5. Розман І. Педагогічна біографістика : навч. посіб. / Мукачів. держ. ун-т. Ужгород : РІК-У, 2020. 188 с.

G. M. GOLYA

ORCID ID: 0000-0001-6529-7296

*candidate for the II year PhD degree,
specialty 011 Educational, pedagogical sciences,
Rivne State Humanities University, Rivne
e-mail: holia.halyna@rshu.edu.ua*

SOURCE BASE FOR THE STUDY OF BIOGRAPHIES OF TEACHERS OF THE LUTSK PEDAGOGICAL SCHOOL

Abstract. The source base of biographical studies of teachers of the Lutsk Pedagogical School was analyzed. It is proved that the source base of biographical research has its own specificity. It was determined that the use of the source base of biographical studies is possible only under the condition of critical analysis, which involves their identification, selection, classification, comparison and identification of their objective value. Official documents of a specific person are included among the sources of studying the biographies of teachers of the Lutsk Pedagogical School; statistical reference documents; autobiographical materials; correspondence; memoirs.

Keywords: source base, biographical studies, biographies, teachers, Lutsk Pedagogical School.

УДК 37(091)(477)-51:004.774

Т. О. ЗОЛОТАРЕНКО

ORCID ID: 0000-0002-7533-4676

*молодший науковий співробітник
відділу педагогічного джерелознавства та біографістики
ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського
e-mail: zolotarenkotetiana@ukr.net*

ОНЛАЙН-ПРОЄКТ «ПЕДАГОГИ УКРАЇНИ: ПАМ'ЯТАЄМО, ШАНУЄМО!»: ЗДОБУТКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Анотація. У тезах розглянуто здобутки та перспективи онлайн-проєкту «Педагоги України: пам'ятаємо, шануємо». Проєкт було створено на основі інформаційно-біографічного ресурсу «Видатні педагоги України та світу». Його розробили і постійно розвивають та оновлюють фахівці ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського у 2008 р.

Ключові слова: онлайн-проєкт, інформаційно-біографічного ресурс, педагоги України.

В умовах пандемії та упровадження воєнного стану on-line форми поширення інформації стають усе актуальнішими. Віддалений формат дає змогу розширити аудиторію користувачів. Дозволяє ознайомитися з потрібними матеріалами чи взяти